

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію ГРИЩУК Юлії Володимирівни «Педагогічне моделювання розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов у системі післядипломної освіти», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Тема дисертаційного дослідження безсумнівно є дуже актуальною, зокрема у наслідок російської агресії проти України, що лише посилює прагнення України щодо досягнення сумісності з країнами-членами НАТО. Сьогодні важливим напрямом розвитку військових фахівців є іншомовна підготовка, якість якої суттєво залежить від здатності й готовності викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів ефективно здійснювати діагностичну діяльність, що є однією із функцій їхньої професійної компетентності. Відповідно актуалізується проблема трансформації освіти дорошлих у системі післядипломної освіти, зокрема викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів щодо розвитку їхньої діагностичної компетентності. Адже забезпечення якості освіти вимагає не лише глибоких знань та професійних навичок викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів щодо методики викладання іноземних мов, а й їхньої здатності ефективно діагностувати та адаптувати свою педагогічну діяльність до потреб військовослужбовців, які опановують іноземну мову. Із зазначеного вище випливає необхідність впровадження сучасних методик і підходів до процесу підготовки висококваліфікованих викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів.

Актуальність рецензованої дисертації посилюється стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, які посилюють необхідність постійно оновлювати зміст освітньо-професійних (наукових) програм підготовки викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів у системі післядипломної освіти. Адже здатність викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів ефективно діагностувати рівні розвиненості іншомовної комунікативної компетентності військовослужбовців дає змогу долати бар'єри у процесі вивчення іноземних мов військовослужбовцями ЗС України.

Ступінь обґрутованості наукових результатів. Обґрунтування наукових положень експериментального дослідження є повним і ґрутовним. Дослідження проводилося впродовж 2019–2023 років. У цей період був проведений педагогічний експеримент, що містив пошуково-констатувальний (з'ясування сучасного стану сформованості діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ); формувальний (здійснення експериментальної перевірки результативності педагогічного моделювання розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ) та завершальний етап (проведення статистичного аналізу даних педагогічного експерименту, узагальнення та систематизація результатів педагогічного експерименту).

Експериментальне дослідження дисерантка провела на базі Національного університету оборони України до якого було залучено 49 науково-педагогічних працівників. Мета експериментального дослідження полягала у перевірці результативності педагогічного моделювання розвитку діагностичної компетентності

викладачів іноземних мов ВВНЗ. Достовірність проведеного експериментального дослідження підтверджено низкою методів математичної статистики.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

– *уверше обґрунтовано теоретичні засади та основні етапи педагогічного моделювання розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ у системі післядипломної освіти (цілепокладання; планування; проєктування педагогічної моделі розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ; впровадження розробленої педагогічної моделі; корегування педагогічної моделі), за допомогою якого процес розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ є результативним;*

– *удосконалено педагогічну модель розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ шляхом її доповнення суб'єкт-суб'єктним блоком, який відображає взаємодію між викладачем і викладачем-фасилітатором, а також шляхом доповнення, адаптування, оптимізації наявних блоків педагогічної моделі розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ до специфіки їхньої діагностичної діяльності у системі військової освіти для досягнення необхідного результату у системі післядипломної освіти;*

методику розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ шляхом адаптування мети, завдань організаційних форм та змісту навчання (очного компоненту, дистанційного спецкурсу та тренінгу), методів і засобів навчання до контексту їхньої діагностувальної діяльності у системі військової освіти, які послідовно реалізуються на ціннісно-мотиваційному, основному та завершальному етапах;

– *дістало подальшого розвитку змістове наповнення поняття «діагностична компетентність викладачів іноземних мов ВВНЗ» доповненням такою професійно важливою характеристикою, як «спроможність реалізовувати діагностувальну функцію з метою виявлення рівнів сформованості та розвиненості іншомовної комунікативної компетентності військовослужбовців».*

Значення результатів дисертації для науки і практичного використання. Дисертація Грищук Ю.В. має вагоме теоретичне і практичне значення, яке полягає в тому, що одержані результати дослідження достатньо обґрунтовані, пройшли апробацію та готові до впровадження в систему післядипломної освіти щодо підготовки викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів.

Авторка дисертації удосконалила зміст післядипломної освіти викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів, зокрема дидактичного та методичного компонентів з урахуванням особливостей діагносту валової діяльності, удосконаленні форм навчання завдяки впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій у процес професійної підготовки викладачів іноземних мов ВВНЗ та реалізації моделі розвитку їхньої діагностичної компетентності.

Здобувачка розробила та впровадила в систему підвищення кваліфікації спеціальний дистанційний курс «Розвиток діагностичної компетентності викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів» з метою забезпечення неперервності удосконалення діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ, підвищення їхньої результативності самонавчання, поглиблення діагностичних знань і вмінь тощо.

Розроблений та апробований дисертантою тренінг «Основи статистичного аналізу тестових завдань» сприяє здатності та готовності викладачів іноземних мов ВВНЗ надавати зворотний зв’язок щодо успішності та досягнення навчальних цілей

військовослужбовцями. Детальний аналіз результатів діагностування уможливлює визначення цілей і потреб тих, хто навчається, проведення оновлення навчальних програм, перегляд методів, змісту навчання тощо. Розроблено та запропоновано методичні рекомендації щодо впровадження моделі розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов.

Отримані результати дослідження можуть бути використані під час курсів підвищення кваліфікації викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів.

Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в опублікованих працях. Зміст та основні результати дисертаційного дослідження відображені у 14 публікаціях (із них п'ять – у співавторстві), серед яких: 6 статей у наукових фахових періодичних педагогічних виданнях України; 8 – у матеріалах наукових конференцій.

Відповідність структури та змісту дисертації вимогам щодо дисертаций на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Структура дисертаційного дослідження детермінується його змістом, який відповідає основним завданням дослідження й відображає логіку їх виконання.

У *першому розділі* авторкою досліджено та проаналізовано, що для забезпечення виконання своєї діагностувальної функції викладачі іноземних мов ВВНЗ повинні бути здатними та готовими застосовувати діагностувальні методи, методики, прийоми, засоби, обирати та розробляти діагностувальні інструменти, описувати, інтерпретувати результати діагностувальних досліджень, робити діагностувальний висновок.

Педагогічне діагностування як одна з основних функцій викладача іноземних мов ВВНЗ є цілеспрямованим і керованим процесом вивчення сукупності об'єктивних і суб'єктивних чинників організації мовної підготовки військовослужбовців для з'ясування наявності належних умов та їхньої професійної здатності до оволодіння іноземною мовою й розвитку їхньої іншомовної комунікативної компетентності, а також готовності до виконання завдань за призначенням в іншомовному військово-професійному середовищі та під час проведення спільних бойових дій (операцій) з підрозділами НАТО.

У *другому розділі* висвітлено етапи впровадження авторської методики адаптивного розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів. Запропоновано використовувати технології адаптивного навчання, завдяки яким вивчення навчального матеріалу відбувається за допомогою адаптивних алгоритмів для кожного викладача іноземних мов вищих військових навчальних закладів з урахуванням їхніх знань, навичок та особистих навчальних потреб, тобто завдяки адаптивному представленню навчального матеріалу авторського дистанційного спецкурсу.

Розкрито специфіку методики адаптивного розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов з урахуванням їхньої діагностичної діяльності в системі військової освіти. Доведено, що розроблена авторська методика адаптивного розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів сприяє актуалізації, систематизації та поглибленню їхніх теоретичних діагностичних знань, вдосконаленню практичних діагностичних вмінь та навичок, що складають основу для розвитку їхньої діагностичної компетентності.

У третьому розділі висвітлено етапи проведеного експерименту на основі моделі розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів у системі післядипломної освіти. Проаналізовано та інтерпретовано отримані результати педагогічного експерименту із впровадження моделі розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ.

Експериментально перевірено та підтверджено результативність розробленої педагогічної моделі розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ. Сформульовано методичні рекомендації щодо впровадження моделі розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов у системі післядипломної освіти.

Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (261 найменування, із них 55 – закордонних), 19 додатків на 74 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 314 сторінок, основний текст – 187 сторінок. Робота проілюстрована 49 таблицями, 9 рисунками та 3 формулами.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

1. Дисерантка на високому науковому рівні виконала дослідницьке завдання, яке полягало в обґрунтуванні наукових засад педагогічного моделювання розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ у системі післядипломної освіти. Крім того, здобувачка належно обґрунтовує компетентнісний, андрагогічний, контекстний, суб’єктно-діяльнісний та системний методологічні підходи, на засадах яких здійснено теоретичну та прикладну частину дослідження. Разом з тим, на думку рецензента, така велика кількість методологічних підходів дещо розпорощує увагу дослідниці у методології дослідження, оскільки у подальшому вона фокусується на суб’єктно-діяльнісному підході, який є ключовим.

2. У п.1.3. дисеранткою висвітлюється закордонний досвід розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов у країнах-членах НАТО. Вважається за доцільне, що варто було б здійснити порівняльний аналіз переваг закордонного досвіду та українських підходів до розвитку досліджуваної компетентності. Також варто було б більш детально розкрити технологію змішаного навчання, яку дисерантка розкриває як «...ефективне поєднання очного компонента навчання (під керівництвом викладача) та дистанційного компонента (опанування дистанційного курсу перед початком традиційного навчання, тобто теоретичної попередньої підготовки» (стор. 68).

3. Дисерантці вдалося обґрунтувати на високому рівні кожен етап педагогічного моделювання розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ у системі післядипломної освіти. На нашу думку, етап корегування педагогічної моделі варто було б назвати моніторингом та розкрити через функції моніторингу, адже дисерантка під час розкриття компонентів діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ, зокрема діяльнісного компоненту, про це сама зазначає (стор. 56).

4. Робота значно виграла, якби в п.3.1., що присвячений висвітленню сучасного стану сформованості діагностичної компетентності викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів, рисунки та таблиці, які відображають результати емпіричних досліджень, дисерантка доповнила більш розгорнутим аналізом та поясненнями.

5. У тексті дисертації зустрічаються поодинокі орфографічні помилки та повтори.

Дискусійні питання та висловлені зауваження не впливають на загальне позитивне оцінювання дисертації, яка є самостійним і творчим дослідженням, має наукову і практичну цінність.

ВИСНОВОК

Дисертація Грищук Ю. В. «Розвиток діагностичної компетентності викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів» є самостійним, цілісним і завершеним науково-експериментальним дослідженням. Усі положення дисертації належно обґрунтовані й мають наукову новизну. Висновки дисертації адекватні меті, завданням та методиці педагогічного дослідження. Дисертація має практичне значення, що підтверджується використанням отриманих результатів в освітньому процесі.

Вивчення змісту дисертації, ознайомлення з опублікованими працями дають змогу стверджувати, що рецензована робота Грищук Ю. В. відповідає вимогам, що визначені наказом Міністерства науки і освіти України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. № 44. Зазначене вище дає підстави для присудження авторці дисертації, Грищук Ю. В., наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Рецензент:

Начальник навчально-наукового інституту воєнної історії
Національного університету оборони України
доктор психологічних наук, професор

Василь ОСЬОДЛО

«16 » 01 2024 року

Підпис Осьодла Василя Ілліча завіряю:

ТВО Начальника адміністративного управління
Національного університету оборони України

«16 » 01 2024 року

Андрій УШАКОВ